

Da naturgassen indtog Danmark

Den 1. oktober var det 25 år siden, den første naturgas flød ind fra Nordsøen. Det startede en epoke, der også fik stor indflydelse på fjernvarmen.

ENERGIHISTORIE

Af journalist Flemming Linnebjerg Rasmussen, Dansk Fjernvarme

Kim Larsen udgav i 1984 "Midt om natten", Danmark tabte EM-semifinalen i fodbold efter Preben Elkjærs brændte straffespark, og Apple introducerede sin første Mcintosh-computer.

Men det var også et særligt år i dansk energihistorie. Den 1. oktober var Dronning Margrethe nemlig mødt frem ved det nybyggede naturgasanlæg i Nybro ved Varde. Hendes opgave var at dreje på den store gashane og dermed åbne for, at naturgas fra Nordsøen for første gang kunne hen-

tes i land og udnyttes til at opvarme danske boliger og erhvervsbygninger.

Selvom dronningen med sit drej på hanen markerede den egentlige begyndelse på en helt ny fase i dansk energihistorie, var etableringen af det danske naturgasnet i virkeligheden tyvstartet to år tidligere. Her blev en del af nettet anlagt i Sønderjylland, og i to år blev gas importeret fra Tyskland for at sprede hele opstartfasen over flere år. Men den danske regents åbning for den danske gas blev alligevel det egentlige startskud til en gennemgribende forandring af

det danske energisystem - en forandring, der i sagens natur på en række områder påvirkede den danske fjernvarmesektor.

Dobbelt oliekrise

En væsentlig del af forklaringen på, at de danske folketingspolitikere valgte at sætte gang i etableringen af et naturgasnet, som er et af de dyreste anlægsprojekter i Danmark, skal findes under sydligere himmelstrøg.

I oktober 1973 udbrød der krig i Mellemøsten, og situationen førte til dramatiske prisstigninger på råolie. Det førte til forskellige grader

Det danske naturgasprojekt var en kæmpe anlægsopgave. Her skal Lillebælt krydses. Foto: Dong arkivet, Gasmuseet.

af panik i Vesteuropa. Herhjemme husker mange de bilfrie søndage. I begyndelsen af 1979 var den gal igen. Ayatollah Khomeini vendte tilbage til magten i Iran efter 16 års eksil. Han skabte et islamisk styre i landet, der var verdens næststørste olieproducent, og udviklingen i Iran var startskuddet til den anden oliekrise i 1979. Selvom den ikke stak så dybt, som den første gjorde seks år tidligere, var aftrykkene på det danske samfund alligevel markante.

- Det helt afgørende politiske ønske efter krisen i 1973 var at få etableret en flerstrengt forsyning, så Danmark mindskede afhængigheden af olie. Mulighederne var vedvarende energi, atomkraft og naturgas, fortæller historiker og lektor, Mogens Rüdiger fra Aalborg Universitet. Som ekspert i energihistorie har han blandt andet skrevet doktorafhandling om Dong's historie.

- De teknologiske muligheder inden for vedvarende energi var ikke udviklet tilstrækkeligt dengang, men faktisk kørte atomkraft og naturgas parløb op igennem 70'erne som de to mulige løsninger på Danmarks afhængighed af olieimport, siger Mogens Rüdiger.

Fra 1976 ligger det ifølge historikeren dog fast, at det er gassen, der skal satses på. Et canadisk selskab har foretaget undersøgelser af gas-potentialet i Nordsøen og kommer frem til, at ressourcerne er væsentligt større end hidtil antaget.

Det første energiministerium

Skal man udnævne et afgørende år i dansk energihistorie, er 1979 et godt bud. Varmeforsyningsloven vedtages dette år, og det samme gør den "lov om udvinding af naturgas", der er selve grundlaget for oprettelsen af det danske naturgasprojekt.

Samme år får Danmark for første gang også et egentligt energiministerium, hvori Poul Nielson (S) kan sætte sig på ministertaburetten.

Visionen på daværende tidspunkt, og i virkeligheden lang tid inden gasprojektet blev sat i værk, var, at gasressourcen skulle anvendes til opvarm-

Dronning Margrethe stod for den officielle åbning af den danske forsyning af gas fra Nordsøen. Det skete, da hun den 1. oktober drejede på gashanen i Nybro. Foto: Jørgen Justesen, Dansk Olie og Naturgas A/S.

ning. Spørgsmålet var bare hvordan?

- Målet var at opbygge et net, der som minimum dækkede store forbrugere samt en mindre gruppe private forbrugere, der lå placeret nær gasledningerne. Det var ikke i første omgang visionen med så detaljeret et net, som det endte med, vurderer Mogens Rüdiger.

Allerede i 1978 var fem regionale gasselskaber blevet oprettet af Kommunernes Landsforening (KL). Formålet var, at de, indtil den endelige beslutning om indførelse af naturgas blev truffet, skulle fungere som planlægningselskaber. Efter gas-beslutningen i 1979 blev selskaberne omdannet til kommercielle selskaber, da de kom til at stå for såvel distribution som salg af gas til danskerne. Dermed havde kommunerne og KL fået en central rolle i dansk energiforsyning.

Skepsis i fjernvarmekredse

I forhold til gasprojektet var der forskellige opfattelser af, hvilken rolle fjernvarmesektoren skulle spille.

Derfor blev udviklingen da også fulgt med stor interesse i den danske fjernvarmesektor. Foreningens daværende formand, Lennart Larson, havde allerede tidligere kaldt vedtagelsen af anlægsloven om naturgas for "en af de vigtigste beslutninger overhovedet".

Dansk Fjernvarme, der dengang gik under navnet DFF, og den danske fjernvarmesektor var generelt positivt stemt over for intentionerne bag regeringens energipolitik og var også parat til at finde nye brændselstyper for at mindske afhængigheden af olie. Men fjernvarmesektoren ville hellere satse på lavværdige brændsler, såsom kul, affald, halm, geotermi, solvarme og overskudsvarme fra elproduktionen. Samtidig understregede Dansk Fjernvarme betydningen af, at gassen ikke blev ført ind i fjernvarmeområder.

Generelt var der en udbredt skepsis mod, at fjernvarmesektoren i forbindelse med gasprojektet ganske enkelt ville blive kørt over af Dong og co. i bestræbelserne på at sikre en god økonomi for gasprojektet. Og skepsissen var ikke helt ubegrundet, faktisk blev det undervejs overvejet at grave fjernvarmenet op visse steder og erstatte dem med naturgasnet.

Enten/eller versus både/og

Når man tænker på, at den danske fjernvarmesektor i dag er endt med at blive den største aftager af naturgas, er det interessant, at emnet dengang blev gjort til et spørgsmål om *enten gas eller fjernvarme* og ikke et "både/og".

Der er flere årsager til dette para-

(Fortsættes næste side)

(Fortsat fra forrige side)

doks. En af de væsentligste er, at gasprojektet hurtigt fik voksevæk i forhold til den vision, der oprindeligt var lagt frem.

- Allerede før dronningen drejede på hanen, var der problemer. Prognoserne for den økonomiske rentabilitet var meget dårlige, så udsigterne var ikke gode fra starten af. Oliepriserne styrtede da også op igennem 80'erne, og det trak gassen med sig. Gassalget gik mildest talt ikke godt, fortæller Mogens Rüdiger.

Både Dong og de regionale gasselskaber måtte altså finde en måde at øge indtjeningen og styrke økonomien i det enorme gasprojekt. Ressourcerne i Nordsøen var dog større end forventet, og det gav mulighed for at udvide salget til flere private kunder, end man tidligere havde regnet med. Man "producerede sig så at sige ud af krisen", som Mogens Rüdiger formulerer det.

- Naturgasfolkene så gerne, at gassektoren kom til at fylde meget i varmeplanlægningen. Volumen var afgørende for dem. Det førte til en enten/eller diskussion mellem gas og fjernvarme, og det er måske en af de uheldige konsekvenser af den måde, varmeforsyningsloven blev udformet på, vurderer Mogens Rüdiger

Det var imidlertid ikke intentionen ifølge daværende energiminister, Poul Nielson. Han var mødt frem til Dansk Fjernvarmes landsmøde i Aalborg i 1981, og her kaldte han det "en fundamental misforståelse" at gøre diskussionen om gas og fjernvarme til et enten/eller spørgsmål.

Da varmeplanlægningen for alvor tog fat op igennem 80'erne, førte det dog alligevel til det, Mogens Rüdiger kalder en "ret håndfast opdeling af Danmark". Naturgassen kom vidt ud over landet via den lokale og regionale varmeplanlægning og de såkaldte forudsætningskrivelser. Det skete på et tidspunkt, hvor en del varmekæder kun få år forinden havde skiftet olie ud med kul. Nu måtte de igen omstille sig med store udgifter til følge.

Dansk naturgas fra Nordsøen har været anvendt som energikilde herhjemme siden 1984. Fotoet er fra byggeriet af landgangen ved Kærgård Plantage. Foto: Dong arkivet, Gasmuseet.

- Varmekæderne var, ikke overraskende, gennemgående ret sure over at skulle skifte igen. Det var med til at underbygge skepsissen over for naturgassen. Værkerne oplevede, at gassen blev presset igennem politisk, mener Mogens Rüdiger.

Et historisk projekt

I dag, 25 år efter naturgassens indtog i 1984, er "Midt om natten" stadig den mest solgte danske plade nogen sinde, fodboldlandsholdet har gode chancer for at kvalificere sig til VM og Apple har netop lanceret en ny udgave af sin iPhone.

Men når det gælder naturgasprojektet, tegner der sig så småt et billede af, at epoken med gassen i en så dominerende rolle, som vi har set de seneste 25 år, nærmer sig sin afslutning.

Medierne gengiver ofte de seneste prognoser for, hvornår Danmark ikke længere er selvforsynende med energi. 2012 har været nævnt som et år, hvor Danmark sandsynligvis igen må importere gas. Og Dong Energy har vurderet, at de danske lagre i Nordsøen kan være helt tomme i 2015.

På landjorden er der sat gang i en proces, hvor kommunerne har fornyet fokus på varmeplanlægning for at optimere energiforsyningen over hele landet. Centralt er en mulig konvertering af gasområder til fjernvarme.

Ser man på gasprojektet i et historisk lys, er Mogens Rüdiger ikke i tvivl om, at der er tale om en afgørende beslut-

ning i dansk energihistorie, der rangerer blandt de vigtigste nogen sinde.

- Faktisk er 1973 jo tiden, hvor Danmark for første gang begynder at lave egentlig energipolitik. Staten påtager sig et udbredt ansvar for, hvordan man driver energiforsyning i Danmark, og det er faktisk nyt på det tidspunkt. Man anerkender, at markedet ikke kan håndtere de problemer, der kan opstå som eksempelvis en oliekrise.

Trods de forskellige bump på vejen, kan gasprojektet ifølge energihistorikeren overordnet ses som en succes.

- Med naturgasprojektet kastede staten ustyrligt mange offentlige midler efter et anlægsprojekt, formentlig endda det største nogen sinde, og man gravede helt bogstaveligt Danmark igennem og lagde rør ned. Men set i bagespejlet mener jeg, at det har vist sig at være en rimelig god investering, selvom det ikke så sådan ud i 90'erne, siger Mogens Rüdiger.

Historikeren hæfter sig desuden ved, at projektet har levet op til et af sine hovedformål.

- Forsyningsikkerheden har været ekstremt høj, der har været meget få uheld undervejs. Dermed har projektet levet op til målsætningen fra 70'erne, hvor netop forsyningsikkerheden var i fokus. Endelig kan man sige, at gassen trods alt er et renere fossilt brændsel end olie og kul, som den jo har afløst.

fr@danskfjernvarme.dk